

Budapesti Szemle (1917 márc.) Bleyer Jakabnak Németország és hazánk egymástartaltságából és a kölcsönös megértés szükséges voltából kiinduló cikke (A hazai németsegről) egyfelől a birodalmi németiséget akarja meggyőzni arról, hogy a magyarországi németiségre vonatkozó nagynémet óhajok a magyar állam szükségszerűségeivel nem egyeztethetők össze, másfelől pedig arra kívánja figyelmeztetni a magyarságot, hogy a német faluval szemben fellépő és főként a népiskolák útján ható beolvasztó törekvések az állami szükségességeken túlmennek és célt nem is érhetnek. Különbséget tesz a természetes magyarosodás és tervszerű magyarosítás között. Határozottan úgy látja, hogy a magyar nemzeti politika a nemzetiségek beolvasztására irányul s azt vallja, hogy ez a művelt középosztályban és a városi polgárságban természetes úton, többnyire spontán eredményekhez vezet, a falu népében azonban kedvetlenséget ébreszt és alapjában véve mégis eredménytelen marad, sőt a nép jelentékeny részének magyarbarát érzületét is kockára teszi. A még alapos német elemi oktatásban részesült szülők ugyanis gyermekeik tudatlanságától éppenséggel nincsenek elragadtatva és az elégedetlenség hangjai már oly körökben is hallhatók, melyek nem intézhetők el azzal, hogy pángermánoknak bélyegezzük. Nincs jobb eszköz arra, hogy a német lakosság széles rétegeit a nemzetiségi agitáció számára fogékonyvá tegyük, mint éppen ez az iskolapolitika. Ezen az alapon a magyarság érdekében azt óhajtja, hogy állítsák vissza faluhelyen a régi jó német népiskolát és fejlesszék; a népet a maga mivoltában és sajátos műveltségében óvja meg az állam s legyen vezetője a belőle kikerült értelmiség. Nem szenved rövidséget a magyar felsőbbség, ha néhány százezer egyszerű földműves és jóra való mesterember németül beszél, de jól magyarul érez. — Ez a kérdés művelődési politikánk egyik legégetőbb és leginkább tisztázatlan kérdése. Amit a szerző «magyar nemzetéhez és német népéhez való hűséges szeretettel» elmond, újra megerősít bennünket abban a meggyőződésben, hogy ezen a téren is lehetetlen az általánosítás, hanem az ország mindenik pontján, a nem-magyarok mindenik csoportjára nézve a tényeket kell megállapítani és azok szerint cselekedni. Ha Bleyer azt mondja, hogy a magyar iskolapolitika a célzattával ellenkező eredményt ér el: azt el kell hinni vagy meg kell vizsgálni, de mindenesetre komolyan számba kell venni. S ha oka van felállítani a kérdést, hogy mi ér többet: a magyarul beszélés vagy a magyarul érzés, akkor habozás nélkül az érzést tartva fontosabbnak, alaposan meg kell fontolnunk azokat a módokat, amelyekben az érzelmi egység az eddiginél hathatósabban ápolható és fejleszhető. Ezen a feladaton teljes őszinteséggel együtt kell munkálkodnia mindenkinek, aki igazán a közös jót akarja: az itt együttélők egységének, a sokféle elemből álló magyar nemzetnek fennmaradását és megerősödését. Az együttműködés alapja a kölcsönös jóakarát és őszinteség. Bleyer J. cikkében mindkettő megvan; reméljük, jön a komoly folytatása is ennek a lépésnek. A második lépés most az lenne, hogy hitelt érdemlő, jóakarátú és ahoz értő emberekkel állapíttassa meg a közökt. kormány részletesen: hol, milyen a nem-magyarok érzülete s mi része van ennek alakulásában az iskolának? Erre következniék az a

kérdés: mi a tennivaló, miként lehetne jóvá tenni, ha valóban rontottunk s kipótolni, amit elmulasztottunk. A magyar nemzetnevelésnek az a nagy kérdése áll itt előttünk: miként lehet a nem-magyarokban közös, nemzeti tudatosságot fejleszteni. Köszönettel tartozunk a szerzőnek azért, hogy ezt a nem eléggé méltányolt nevelésügyi főkérdést újból felvetette. Talán erről a politikai oldaláról jobban meglátják mindazok, akik tehetnek is benne valamit. Határtalan könnyelműség volna most is behunynunk a szemünket. *i.*

(1917 ápr.) *Berzeviczy Albert* Trefort Ágoston volt közokt. miniszterről, születésének 100. évfordulója alkalmából a M. T. Akadémia febr. 5-iki összes ülésén néhány, valóban jellemző és kevésbé ismert adatot adott elő. Ezek közül sok ma igen időszerű. Trefortnak külföldön az ipar és az iskola kapcsolata tűnik szemébe s a hollandusok közszellemét megbámulva, teljes igazsággal úgy látja, hogy nekünk a kisebb nemzeteket kellene tanulmányoznunk és követnünk, nem a nagyokat. Hivatalában szeretett mindent maga látni, az emberekkel személyesen beszélni. «A közoktatás nem olyan — írja — mint a perrendtartás, hogy abban mindent fixirozni kelljen... a fejlődésre időt s az életre tért kell engedni.» Közegészségi és nemzetgazdasági szempontból — lévén az ember a legbecsebb tőke — különös jelentőséget tulajdonított az orvosképzésnek s a vagyonság és közegészség érdekében a természettudományoknak; sokat tett az ipari oktatásért és iparművészetért, általában a művészetért. A helyes nőneveléssel meg akarta szüntetni a «rongyluxust». Nemzeti betegségnek tartja a gimnáziumba való tódulást (febris gymnasialis nervosa stupida). *i.*

Kereskedelmi Szakoktatás (1916—7., 3—8. sz.) Általánosabb érdeklő cikkek: *Barankay L.*, A reális érdekek Nagy Károly oktatásügyi intézkedéseiben; *ugyanő*: Felső kereskedelmi iskoláink fejlődésének iránya; *Hajnal D.*, Humboldt Vilmos és Berlitz; *Valentényi G.*, Német keresk. iskolák és a háború; *Szidon G. K.*, Modern iskolaépületek, ósdi szellem; *Mittelmann N.*, A középfokú keresk. oktatás új típusa. *Reich M.* «A tantárgyak rangsora» c. azt kívánja, hogy minden egyes tárgynak jusson óra az órarend legértékesebb, közepes és csekély értékű helyein, mert mindenkinek szüksége van a tanulók teljes erejére is, tehát nem szabad egy-egy tárgyat mindig olyan időre tenni, amikor a tanulók már fáradtak. *i.*

Magyar Gimnázium címmel megjelent a Magyar Humanisztikus Gimnázium Hívei Egyesületének közleményeiből az I. füzet; az igazgató-ság megbízásából szerkesztette dr. *Förster Aurél* egyet. m. tanár, titkár (Bpest, 1917, n 8°, 56 l.). Ez a minden lapján szilárd és nemes meggyőződésről tanuskodó füzet teljes képe mindannak, ami eddig hazánkban a hum. gimn. védelmére történt s amire legerősebb indítással a miniszternek 1913-ban nyilvánosságra jutott reformáló szándéka szolgált. «A mozgalom története» c. első cikk voltaképpen az 1913. évi reformterv bírálata. Eszerint, valamint Hegedűs István, Takács Menyhért, gr. Apponyi Albert és Förster Aurél közgyűlési beszédei szerint az egyesület szervezői a hum. gimn. ellen folyó izgatást tárgyaltannak és megokolatlannak tartják hazánkban, mert «a mi gimnáziumunk sohasem volt hum. gimnázium